

FOTOS: PRIVAT

FRA LOKAL TIL GLOBAL IDENTITET

Ringer man til Niels Peter Rygaard, tager han lige vel telefonen i Danmark, Peru eller Indonesien. Hvordan en dansk psykolog kommer til at arbejde ud over alle grænser, fortæller han i dette interview.

Verdensberømt?! Det er et voldsomt stort ord. Men vel ikke meget større end det 'verdensomspændende', der beviseligt er dækning for i sammenhæng med en dansk psykologs virke, og som i yderste konsekvens har som mål at hjælpe mere end 150 mio. forældreløse børn verden over.

Fair Start er navnet på det globale program, som psykolog Niels Peter Rygaard står bag, og som kan bidrage til at uddanne alle de professionelle, medarbejdere tilknyttet børnehjem, plejefamilier, mor/barn-projekter, gadebørnsprojekter mv., der arbejder med anbragte børn.

Men hvordan kommer man som psykolog i et lille vestligt land til at designe et uddannelsesprogram, der bruges over hele kloden?

- Min faglige udvikling har været en række af perspektivskift fra det mindre univers til det større. Det begyndte såmænd på Himmelbjerggården helt tilbage i 1982. Jeg havde været daginstitutionskonsulent i et par år og mødte pludselig 36 af landets mest omsorgssvigtede børn og dem, der arbejdede med at tage sig af dem, fortæller Niels Peter Rygaard.

- Børnenes adfærd var et totalt mysterium for mig. Hvordan kunne det være, at en tredjedel havde sat ild til et hus før anbringelsen, at nogle fuldstændig uberørt kunne skubbe et andet barn ned ad en trappe eller være overbevist om, at de beboede en mareridtsagtig verden, hvor de konstant måtte planlægge vold for at forsvare sig? At de havde så svært ved at styre deres impulser, havde indlæringsproblemer, at deres seksuelle adfærd kunne være fuldstændig uden grænser?

- Ikke mindre interessant var den dynamik, børnenes adfærd >

- > fremkaldte i personalegruppen: institutionen balancerede hele tiden mellem en fængselsideologi og en ekstremt rummelig og forstående tilstand, alt efter angstniveauet. Min forgænger blev dræbt af en elev, da hun forsøgte at tage ham i terapi, så det var ikke jordens mest eftertragtede job.

Inspiration fra Hjelholt

Hvad betød det job for din faglige udvikling?

Legeterapi havde kun effekt på de bedst fungerende, så jeg måtte finde andre veje- jeg gav mig til at forske i forældrenes situation, graviditetsforløb, fødsel og de første leveår, og begravede mig i en dengang ny disciplin, børneneurologien. Split-brain forsøg, deprivationsstudier, Amygdalas funktion i angstreaktioner, Alexander Lurias kortlægning af hjernen, og ikke mindst hans bedste og ret ukendte bog, "Om erkendelsesprocessens historiske udvikling". Jeg fik introduceret Ayre's sanseintegrationstræning i behandlingen og satte mig ind i tilknytningsteorien – det gav pludselig et redskab til at arbejde med medarbejdernes relationer til børnene på en helt anden måde.

Neurologi gør det vel ikke alene?

Næh, et meget større perspektivskift skete, da jeg fik Gunnar Hjelholt som supervisor i seks år. Hans erfaringer stammede fra et ophold i koncentrationslejr, og hans teoretiske fundering i Tavistockskolen, og fra psykolog-/klient-relationen blev mit perspektiv flyttet til gruppedynamik og organisationsudvikling. Sammenhængen mellem autoritet, angst og social struktur blev arbejdsfeltet i uddannelsen af personalet. Resultatet blev en mere miljøterapeutisk tilgang. Det harmonerede fint med Bowlbys tilknytningsteori overført til gruppeniveau – Bowlby var jo også tæt knyttet til Tavistock-miljøet i England.

Efter ti år på Himmelbjerggården blev Niels Peter Rygaard organisationskonsulent og lavede lederuddannelser og organisationsudvikling i én uendelighed. Det lagde et nyt perspektiv til: børnepolitik, intergruppe-konflikter mellem alle de instanser, der er involveret i børnesager: PPR, børnepsyk, forvaltning, familieplejer, opholdssteder etc. Og mødte nye inspirerende kolleger, der lærte ham organisatorisk teori og gruppedynamik i praksis.

Et netværk bliver til

Siden blev Niels Peter Rygaard privatpraktiserende psykolog og vendte tilbage til børn/unge-området, denne gang som konsulent med længerevarende udviklingsforløb for grupper inden for adoption, familiepleje, i forvaltninger, speciallæreruddannelser, institutionsudvikling. I dag underviser han fx socialrådgivere på Socialstyrelsens kurser, udvikler modeller for bedømmelse af forældrevedtægter i plejeforhold, den slags ting.

Men det var ikke kun i Danmark, du arbejdede?

- Jeg havde gradvist fået skabt netværk blandt forskere i omsorg for børn, og i 2005 skrev jeg så "Severe Attachment Disorder in Childhood – A Guide to Practical Therapy". Den må have ramt en nerve, for den udkom på ti sprog. Af den grund blev jeg invi-

teret til mange lande for at forelæse og se på børnehjem og plejefamilieorganisationer. Det var rystende og til tider opmuntrende, men det var helt klart, at al den fine forskning i børn ikke havde nogen betydning for praksisformerne i den daglige pasning – de fleste steder vakte minder om Gunnars beskrivelse af livet i koncentrationslejren, selv i Europa.

- Efter et besøg i Peru gik det op for mig, hvor mange millioner forældreløse børn der er i verden, og at der bruges meget få ressourcer på at give især de mindste omsorg. De, der passer børnene, arbejder ofte ud fra forældede og skadelige principper, har lavstatus og ingen adgang til uddannelse – men mange har masser af gejst.

Derfor besluttede jeg at udvide forskernetværket. Efter to år var resultatet af vores dialoger kogt sammen til en 15 sessioners uddannelse, jeg fik gjort til et EU-projekt og praksistestet over to år i fem europæiske lande. Jeg har lige trænet instruktører i Athen, hvor forladte spædbørn stadig kun vendes i en hospitalsseng hver tredje time. Sorgeligt.

- Men projektet blev så til den gratis internetuddannelse www.fairstart.net/training på otte sprog. Den er baseret på forskning omsat til videoeksempler og enkle tekster og er samtidig en organisationsmæssig træning i dialogbaseret samarbejde om børnepasning. Et nyt projekt, Transfair, har en række østlande som partnere.

Fra amhari til urdu

Det sluttede bare ikke der?

- Nej, for da jeg præsenterede den på de europæiske psykologforeningers kongres i Istanbul sidste år, var det lige vand på EFPA-formanden Robert Roes mølle – han synes nemlig, psykologer skal komme med samlede bud på Europas samfundsmæssige problemer. Og formanden for den tyrkiske psykologforening, Nedret Öztan, arbejder også med psykologindsatser i stor skala. Så inden jeg havde set mig om, meldte der sig frivillige, som nu er ved at oversætte den til yderligere seksten tredjeverdenssprog, fra amhari til urdu.

- Jeg har trænet instruktører i Indonesien, der har 8000 børnehjem, og nu er Fair Start regeringsstandard i uddannelsen af alle børnehjemsmedarbejdere der – på deres eget sprog.

I Istanbul opfordrede Robert Roe psykologer til at se ud over individuelle klientrelationer, acceptere andre faggrupper og komme med fælles bud på løsning af samfundsproblemer. Det er akkurat, hvad Niels Peter Rygaard har gjort.

- Devisen har været den, at vi i Danmark ved ufattelig meget om småbørnspsykologi og pasningspraksis. Så hvorfor ikke medvirke til udviklingen af en global psykologidentitet ved at give vores bud på, hvordan klodens forældreløse kan få en værdig opvækst som demokratiske og glade mennesker i stedet for at ende som arbejdsløse, ulykkelige og kriminelle? ■

Marie Gramstrup, cand.psych.